ЕКСПЕРТНА СЛУЖБА
МВС УКРАЇНИ

Семантико-текстуальні дослідження

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЛИСТ

Об’єктами судово-лінгвістичної експертизи є 1) тексти писемномовленнєвих повідомлень, в тому числі тексти іноземною мовою та їх переклади, 2) подвійні об’єкти – усні мовленнєві повідомлення та їх текстові відтворення, 3) фрагменти, окремі висловлювання, слова, але в контексті всього писемномовленнєвого чи усного повідомлення, 4) об’єднана за якимось критерієм сукупність писемномовленнєвих текстів (так званий контент сайту, підбірки випусків періодичного друкованого видання тощо) або певного виду усних промов (так званий контент випусків конкретної телепрограми, політики в якомусь аспекті конкретного каналу, 22 коментарів особи, яка бере інтерв’ю у населення з приводу різних питань тощо), а також 5) креалізовані тексти, тобто тексти, фактура яких складається з двох різнорідних частин - вербальної і невербальної. У креалізованих текстах вербальні і невербальні елементи утворюють одне візуальне, структурне, смислове і функціональне ціле, призначене для комплексного впливу на адресата (відеотекст, кінотекст, текст реклами, комікси, афіші, плакати, політичні карикатури і т.п.).

Предметом судово-лінгвістичної семантико-текстуальної експертизи є об’єктивний зміст тексту писемномовленнєвого чи усного повідомлення та його окремих складових, відповідність писемномовленнєвого тексту певним стандартам стилістичного оформлення, логічної побудови, дискурсивна належність текстів усного мовлення тощо, які встановлюються на основі спеціальних знань для вирішення завдань досудового та судового розслідування, судового розгляду справ.

Семантико-текстуальна експертиза досліджує писемне мовлення з метою встановлення наявності чи відсутності у ньому висловлювань, які містять негативну інформацію, негативні емоційні оцінки, що можуть розцінюватись як образа, посягання на честь і гідність особи, заклики до певних дій, погрози тощо.

Семантико-текстуальна експертиза також може бути часткою комплексного експертного дослідження, якщо в органу (особи), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), виникають питання, вирішення яких потребує синтезування спеціальних знань з різних галузей науки: лінгвістично-мистецтвознавча, лінгвістично-психологічна тощо.

Головними **завданнями семантико-текстуальної експертизи** є вирішення питань, що стосуються об’єктивного змісту тексту (промови) в цілому, окремих його фрагментів, висловів та слів у соціальному контексті та з урахуванням особливостей їх стилістичного оформлення тощо.

Під час проведення семантико-текстуальних експертиз використовуються загальновідомі в науковій практиці лінгвістичні методики і такі, що пройшли державну атестацію, та їх авторські модифікації, що відбираються з урахуванням специфіки експертних досліджень і конкретних питань, поставлених перед семантико-текстуальною експертизою.

Особливості призначення судової семантико-текстуальної експертизи

Відповідно до особливостей конкретних обставин справи вирішувані семантико-текстуальною експертизою питання рекомендовано узгодити з експертом з метою їх компонування у доцільні блоки.

Для проведення дослідження орган (особа), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), надає експерту можливість лінгвістичного дослідження об’єктів для проведення експертизи та матеріалів кримінального провадження (цивільної/адміністративної справи).

Якщо почерк, яким виконані об’єкти дослідження, нерозбірливий, з ініціатором слід вирішити питання про призначення комплексної експертизи: судово-почеркознавчої та судово-лінгвістичної. Якщо друковані матеріали (особливо це стосується роздруківок скріншотів) спричиняють надмірну напругу зорових рецепторів в силу дрібного розміру, роздвоєності, вад профарбованості літер і т.п., експерт повинен клопотати перед ініціатором про заміну досліджуваних матеріалів на більш придатні для сприйняття. Якщо друковані матеріали супроводжуються зображеннями, які контекстуально

можуть вплинути на висновки експерта, і ці зображення нечіткі або роздруковані у чорно-білій гаммі кольорів, експерт має право висловити ініціатору прохання або написати обґрунтоване клопотання щодо заміни отриманих роздруківок зображень на більш наближені до оригіналу.

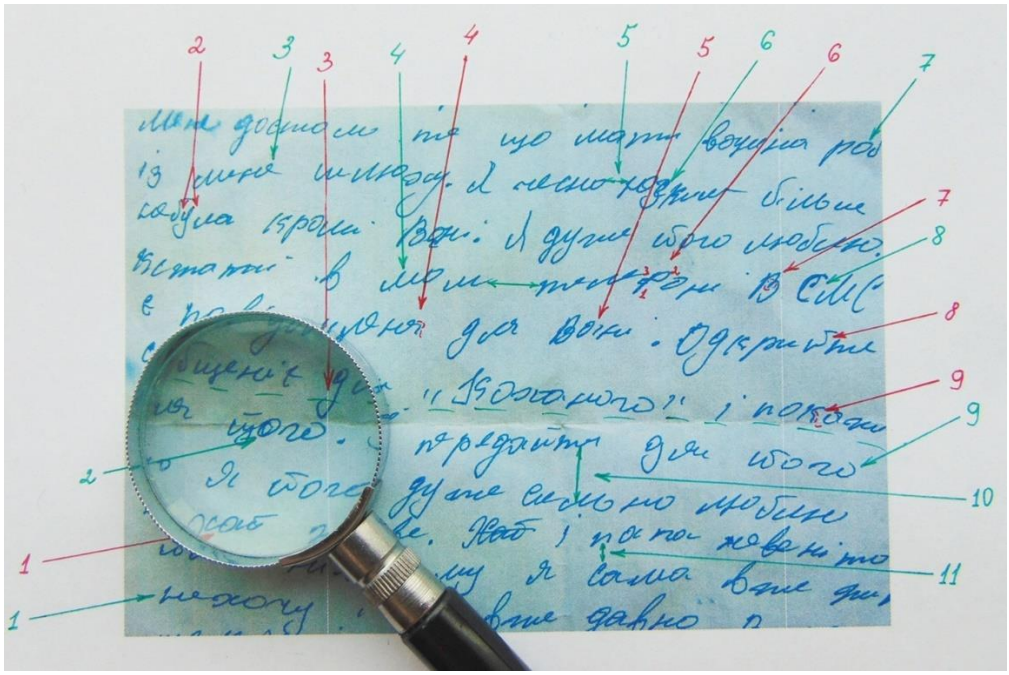

Якщо на дослідження надійшли роздруківки зображень без тексту, або текст обмежується, то такі матеріали повертаються ініціатору без виконання, тому що у першому випадку вони взагалі не є предметом судово-лінгвістичної експертизи, а в другому – не потребують для своєї оцінки застосування спеціальних експертних знань.

Якщо надані на дослідження друковані матеріали є значною за обсягом хаотичною масою всього, що було на сайті, включаючи рекламу, відгуки користувачів і т.ін., то це означає, що ініціатор не здійснював попередню правову оцінку матеріалів або не знає, як правильно оформлювати відібрані для дослідження матеріали. Експерт має уточнити в ініціатора, які саме об’єкти (тексти) підлягають дослідженню, а не витрачати час на пошук об’єктів дослідження на свій розсуд.

Якщо дослідженню підлягають аудіо-відеозаписи усних промов з їх текстовими відтвореннями, слід з’ясувати технічну придатність носіїв записів для їх перегляду чи прослуховування на обладнанні, яке експерт має у своєму розпорядженні. У випадку, коли запис не відкривається, носій інформації не можна підключити до обладнання, експерт повідомляє про це ініціатора і клопоче про заміну. В разі неможливості заміни носія інформації у Висновку експерта чи Висновку експертного дослідження має бути відповідна примітка про те, що з певних причин експерт не міг ознайомитися з усною промовою і здійснював дослідження лише за її текстовим відтворенням (стенограмою).

Орієнтовний перелік вирішуваних питань

- - Який об'єктивний зміст тексту чи його фрагменту (“надається цитата”)?
- - Чи містяться в тексті заклики до повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади в Україні?
- - Чи містяться в тексті заклики до зміни меж території України?
- - Чи містяться в тексті заклики до масових заворушень?
- - Чи містяться в тексті заклики до вчинення терористичних актів?
- - Чи міститься в тексті погроза вчинення терористичного акту?
- - Чи містяться в тексті ознаки навчання особи (осіб) вчиненню терористичних актів?
- - Чи містяться в тексті заклики до здійснення певних деструктивних дій?
- - Чи містяться в тексті підбурювання когось до вчинення певних дій? В якій саме формі?
- - Чи містяться в тексті погрози життю, здоров’ю особи?
- - Чи містяться в тексті погрози вбивством в адресу певної особи?
- - Чи мають імперативний, наказовий (обов’язковий до виконання) характер слова особи А, сказані ним під час розмови з особою Б, а саме - “Надається цитата”? Якщо так, то чи є дані слова примусом (схиляннням) особи Б до організації насильницьких дій та до вбивства певних осіб?
- - Чи спрямовані слова з наказу особи А під час розмови з особою Б, а саме - “Надається цитата” - на безальтернативне застосування саме фізичного насильства до певних осіб?
- - Чи спрямовані слова особи А під час розмови з особою Б, а саме - “Надається цитата” - на конкретні способи застосування фізичного насильства особою Б до певних осіб? Чи йдеться тут про застосування особою Б вогнепальної зброї?

- - Чи містяться в тексті висловлювання, які спрямовані на розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, на приниження національної честі та гідності?
- - Чи міститься в тексті пропаганда національної винятковості або нетерпимості?
- - Чи міститься в тексті пропаганда насильства?
- - Чи міститься в тексті пропаганда наркотиків?
- - Чи міститься в тексті пропаганда агресивної війни або розв'язування воєнного конфлікту?
- - Чи міститься в тексті пропаганда комуністичного тоталітарного режиму?
- - Чи міститься в тексті пропаганда націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режиму?
- - Чи спостерігається в текстах надання упередженої інформації щодо України, а також вихваляння, героїзація іншої держави, самопроголошених квазідержавних утворень на території України?
- - Чи міститься в тексті негативна інформація стосовно певної особи? Якщо так, в якій формі вона викладена – у формі фактичних тверджень чи оціночних суджень?
- - Чи містяться в тексті об'єктивно образливі висловлювання стосовно певної особи?
- - Чи є інформація стосовно певної особи такою, що за своїм об'єктивним змістом порочить її честь, гідність та ділову репутацію?
- - Чи є певні висловлювання в тексті твердженнями або припущеннями?
- - Чи містяться у змісті даного тексту логічні помилки, протиріччя?
- - Чи містить даний текст метафори, алегорії і де саме?
- - Які можливі мотиви складання даного тексту, окрім тих, що декларуються?
- - Які значення мають певні слова, словосполучення, фрази у тексті?
- - Чи однозначно тлумачиться певне висловлювання (слово) в тексті? Вкажіть всі ймовірні значення даного висловлювання (слова) за умов наявного контексту?
- - Чи є дане питання навідним?
- - Чи міститься у розмові особи А з особою Б прохання з боку особи А надати їй (або третій особі) гроші, квартиру, призначити на певну посаду тощо?
- - Чи міститься у розмові особи А з особою Б пропозиція з боку особи А надати особі Б гроші, квартиру, призначити на певну посаду тощо за виконання певних дій?
- - Чи міститься у розмові особи А з особою Б вимога з боку особи А надати їй (або третій особі) гроші, квартиру, призначити на певну посаду тощо?
- - Чи містяться у висловлюваннях особи А, що зафіксовані в текстах, якісь ініціативні висловлювання щодо передачі особі Б або третім особам грошових коштів за внесення чи реєстрацію певних законопроектів?
- - Хто є ініціатором розмов у тексті про отримання грошових коштів?

- - Чи відповідає текст за своїм стилістичним оформленням стандартам офіційно-ділового листування?
- - Чи відповідає текст стилістичним стандартам складання певних нормативно-правових актів?
- - Чи є за своїм змістом лист особи А, адресований особі Б, особистим листуванням особи А з особою Б? Чи міститься у цьому листі інформація про особисті дані, особисте життя, здоров'я даних осіб, їх сімей?
- - Чи еквівалентні за своїм значенням технічні характеристики продукту А технічним характеристикам продукту Б, описані вербально у документах?
- - Чи означає дане висловлювання ("надається цитата") в тексті договору настання певної дії?
- - Чи свідчить об'єктивний зміст розписки про те, що особа А отримала гроші від особи Б?
- - Чи є текст перекладу адекватним за своїм об'єктивним змістом оригіналу?

З питань призначення та проведення експертизи (дослідження) звертатися до фахівців сектору мистецтвознавчих, психологічних досліджень та об’єктів інтелектуальної власності відділу досліджень у сфері інформаційних технологій Закарпатського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС: тел. 050-981-33-51; електрона адреса: uz_ndekc@mvs.gov.ua.

Закарпатський НДЕКЦ МВС України